ВІСНИК науки та освіти
ISSN 2786-6165 (ONLINE) № 5(47) 2026
Bulletin of Science and Education

УДК 37.018.43:004

https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-5(47)-3164-3175

Гудима Галина викладач кафедри української та іноземних мов, Львівський державний університет фізичної культури імені І. Боберського, м. Львів, https://orcid.org/0000-0001-6074-4384

ЦИФРОВИЙ ЕТИКЕТ В ОНЛАЙН-НАВЧАННІ: ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ КОМУНІКАЦІЇ МІЖ УЧАСНИКАМИ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В ІНТЕРНЕТ-ПРОСТОРІ

Анотація. Статтю присвячено актуальному напряму розвитку сучасної освіти – її цифровізації. Цифровізація освіти зумовила необхідність формування у всіх учасників педагогічного процесу спеціальних цифрових навичок комунікації, а також розроблення нових норм і правил спілкування у цифровому середовищі. У зв'язку з цим суттєвих змін зазнали етика та культура професійного педагогічного спілкування. Традиційне навчальне заняття трансформувалося в онлайн-конференцію, де відсутній безпосередній контакт між учасниками, а викладач змушений кардинально переосмислювати методи подачі навчального матеріалу, по-новому організовувати практичну роботу, групову взаємодію здобувачів освіти та застосовувати нові форми зворотного зв'язку.

У статті досліджено проблему формування цифрового етикету в умовах онлайн-навчання як важливої складової сучасного освітнього процесу. Проаналізовано особливості комунікації між учасниками освітнього середовища в інтернет-просторі та визначено основні принципи цифрового етикету, що забезпечують ефективну, безпечну й толерантну взаємодію між викладачами та здобувачами освіти. Встановлено, що стрімкий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій і поширення дистанційного навчання спричинили необхідність формування нових правил поведінки та культури спілкування у віртуальному середовищі. Особливу увагу приділено культурі онлайн-комунікації, етиці електронного листування, правилам поведінки під час відеоконференцій, а також використанню цифрових платформ, месенджерів та освітніх сервісів. Наголошено на важливості дотримання норм академічної доброчесності, взаємоповаги, відповідальності та толерантності під час дистанційної взаємодії. Підкреслено роль викладача у формуванні навичок цифрової культури та обґрунтовано необхідність упровадження методичних рекомендацій, тренінгів і просвітницьких заходів щодо правил поведінки в

цифровому середовищі. Визначено, що дотримання норм цифрового етикету сприяє створенню позитивного психологічного клімату, підвищенню ефективності навчальної діяльності, розвитку комунікативної компетентності та формуванню професійної культури майбутніх фахівців.

Зроблено висновок, що цифровий етикет є невід'ємною складовою якісної дистанційної освіти та важливим чинником формування сучасної культури спілкування в інтернет-просторі.

Ключові слова: цифровий етикет, онлайн-навчання, дистанційна освіта, культура спілкування, цифрова комунікація, освітній процес, інтернет-простір, академічна доброчесність.

Halyna Hudyma Lecturer, Department of Ukrainian and Foreign Languages,Ivan Boberskyi Lviv State University of Physical Culture, Lviv, https://orcid.org/0000-0001-6074-4384

DIGITAL ETIQUETTE IN ONLINE LEARNING: FORMING A CULTURE OF COMMUNICATION BETWEEN PARTICIPANTS OF THE EDUCATIONAL PROCESS IN CYBERSPACE

Abstract. The article addresses a relevant trend in the development of modern education – its digitalization. The digitalization of education has necessitated the development of specific digital communication skills among all participants in the pedagogical process, as well as the formulation of new norms and rules of interaction in the digital environment. Consequently, the ethics and culture of professional pedagogical communication have undergone significant transformation. A traditional classroom session has evolved into an online conference in which direct contact between participants is absent, compelling educators to fundamentally reconsider methods of presenting educational material, restructure practical and group work, and adopt new approaches to feedback.

The article investigates the problem of forming digital etiquette within online learning as an essential component of the contemporary educational process. The features of communication among participants in the educational environment in cyberspace are analyzed, and the key principles of digital etiquette are identified that ensure effective, safe, and tolerant interaction between teachers and learners. It has been established that the rapid development of information and communication technologies and the expansion of distance learning have made it necessary to establish new rules of conduct and a culture of communication in the virtual environment. Particular attention is given to the culture of online communication, the ethics of electronic correspondence, rules of

conduct during video conferences, and the use of digital platforms, messengers, and educational services. The importance of adhering to principles of academic integrity, mutual respect, responsibility, and tolerance in the context of remote interaction is emphasized. The article highlights the role of the teacher in cultivating digital culture skills and substantiates the need to implement methodological guidelines, training sessions, and educational events on responsible behavior in the digital environment. It is determined that compliance with digital etiquette contributes to creating a positive psychological climate, enhancing the effectiveness of educational activities, and developing the communicative competence and professional culture of future specialists.

The conclusion is drawn that digital etiquette is an integral component of high-quality distance education and a significant factor in shaping contemporary communication culture in cyberspace.

Keywords: digital etiquette, online learning, distance education, communication culture, digital communication, educational process, cyberspace, academic integrity.

Постановка проблеми

Сучасний етап розвитку суспільства правомірно визначають як добу всеохопної цифровізації. Цифрові технології увійшли в усі сфери повсякденного та професійного життя людини.Найвідчутніші зміни відбулися в освітній галузі – насамперед у зв'язку з вимушеним переходом на дистанційні форми навчання. Стрімке впровадження інформаційних технологій, використання електронних платформ, месенджерів, відеоконференцій та інших цифрових засобів навчання змінили характер взаємодії між учасниками освітнього процесу. Особливої актуальності дистанційне та змішане навчання набули в умовах глобальних суспільних викликів, що прискорило перехід значної частини освітньої діяльності до онлайн-середовища [1; 2].

За цих умов цифрова комунікація стала основним засобом взаємодії між викладачами, студентами, адміністрацією закладів освіти та іншими учасниками освітнього процесу. Водночас поряд із беззаперечними перевагами онлайн-навчання гостро постала проблема формування культури поведінки та спілкування в інтернеті. Відсутність навичок цифрового етикету нерідко призводить до непорозумінь, конфліктних ситуацій, порушення академічної доброчесності, зниження ефективності навчання та погіршення психологічного клімату в освітньому середовищі [5].

Актуальність проблеми зумовлена тим, що значна частина здобувачів освіти, а інколи й педагогічні працівники, не мають достатнього рівня

цифрової культури та навичок етичної онлайн-комунікації. Недотримання правил поведінки під час відеоконференцій, некоректне спілкування в чатах, нехтування нормами електронного листування, вживання ненормативної лексики або порушення принципів академічної доброчесності негативно позначаються на якості освітнього процесу [2].

Крім того, цифрове середовище породжує нові виклики, пов'язані з інформаційною безпекою, захистом персональних даних, етичним використанням цифрових ресурсів та відповідальністю за власну поведінку в мережі.

Учасники освітнього процесу повинні вміти не лише ефективно користуватися цифровими технологіями, а й дотримуватись норм поваги, толерантності та професійної етики у віртуальному просторі [3].

Особливо важливим є формування цифрового етикету у студентської молоді, адже саме в період навчання закладаються основи професійної комунікації, відповідального ставлення до інформації та культури міжособистісної взаємодії. Заклади освіти покликані не лише забезпечувати технічні умови для дистанційного навчання, а й формувати у здобувачів освіти навички безпечної, етичної та ефективної поведінки в цифровому середовищі.

З огляду на це виникає нагальна потреба у дослідженні цифрового етикету як важливої складової сучасної освіти, визначенні його ролі у формуванні культури онлайн-комунікації та пошуку ефективних шляхів розвитку цифрової культури учасників освітнього процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблематика педагогічного цифрового етикету тісно пов'язана з поняттям цифрової компетентності, яка відповідно до Закону України «Про освіту» визначена однією з ключових компетентностей, необхідних сучасній людині для успішної інтеграції та функціонування в суспільстві. Питання цифрової комунікації, культури онлайн-спілкування та формування цифрової компетентності в умовах сучасного освітнього середовища є предметом вивчення багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців.

Проблеми цифрової компетентності, безпечного використання інформаційних технологій та цифрової трансформації освіти досліджували О. Овчарук, В. Биков, Н. Морзе. Науковці розглядають цифрову грамотність як одну з ключових компетентностей сучасної людини [1; 2; 3] і підкреслюють, що ефективна діяльність у цифровому середовищі неможлива без сформованої культури спілкування, відповідального ставлення до інформації та дотримання етичних норм онлайн-взаємодії. Слід зазначити, що в багатьох дослідженнях поняття «цифрова компетентність» і «цифрова грамотність» вживаються як синонімічні.

Вагомий внесок у вивчення проблем цифрової етики зробив L. Floridi, який досліджував етичні аспекти функціонування людини в інформаційному суспільстві та обґрунтовував необхідність формування моральних принципів поведінки в цифровому середовищі [4]. Учений наголошує, що розвиток інформаційних технологій змінює не лише способи комунікації, а й соціальні та етичні норми взаємодії між людьми.

Окремі аспекти культури онлайн-комунікації та цифрового етикету висвітлено у працях І. Іванової та О. Семеног, які акцентують увагу на дотриманні академічної доброчесності, культурі електронного листування, правилах поведінки під час відеоконференцій та етичному використанні цифрових ресурсів [5; 6]. Дослідники підкреслюють, що цифровий етикет є важливою складовою професійної підготовки майбутніх фахівців, оскільки формує навички відповідальної комунікації, толерантності та взаємоповаги.

У сучасних наукових дослідженнях цифровий етикет розглядається як складова цифрової культури особистості та важливий чинник формування позитивного освітнього середовища. Науковці зазначають, що високий рівень цифрової культури сприяє підвищенню ефективності навчання, покращенню комунікації між викладачами та студентами, розвитку критичного мислення й відповідального ставлення до використання цифрових технологій [1; 5].

Попри значну кількість наукових праць, питання формування цифрового етикету саме в умовах онлайн-навчання залишається недостатньо дослідженим. Потребують подальшого вивчення методи розвитку культури онлайн-спілкування, механізми формування навичок етичної цифрової поведінки та шляхи адаптації норм цифрового етикету до нових форм дистанційної взаємодії в освітньому середовищі.

Мета статті

Мета статті полягає у дослідженні особливостей цифрового етикету в онлайн-навчанні та визначенні його ролі у формуванні культури комунікації між учасниками освітнього процесу в інтернет-просторі.

Виклад основного матеріалу

1. Цифрова компетентність як основа цифрового етикету

Цифрова компетентність передбачає впевнене й критичне використання цифрових технологій у професійній діяльності, повсякденному житті та комунікації.Вона охоплює не лише технічні вміння – вільне орієнтування в цифровому середовищі, роботу з різноманітними програмними засобами та онлайн-сервісами, – а й здатність критично оцінювати інформацію, дотримуватися правил безпечної поведінки в мережі та усвідомлено відповідати за власні дії у віртуальному просторі. Володіння цифровими навичками забезпечує людині успішність у сучасному інформаційному

просторі, дає змогу ефективно управляти інформаційними потоками та формувати ключові життєві уміння. У 2021 році Кабінет Міністрів України затвердив Концепцію розвитку цифрових компетентностей до 2025 року, що підтверджує особливу актуальність і стратегічну значущість цієї проблематики. Зазначений документ визначає пріоритети цифрового розвитку особистості та ставить перед системою освіти завдання планомірного формування цифрових навичок у всіх учасників освітнього процесу – від здобувачів освіти до педагогічних працівників і керівників закладів.

Цифровий етикет є одним із структурних компонентів цифрової компетентності. Якщо остання визначає здатність ефективно і безпечно використовувати цифрові технології, то цифровий етикет конкретизує цю здатність у площині комунікації: він регулює те, як саме людина спілкується в мережі – наскільки коректно, ввічливо, відповідально та з повагою до інших учасників взаємодії. Таким чином, без засвоєних норм цифрового етикету цифрова компетентність залишається неповною [7].

Використання сучасних технологій ставить освітню діяльність на перетин реального та віртуального світів. Освіта в цифровому середовищі відкриває інноваційні можливості для міжособистісної комунікації, обміну знаннями, ідеями і досвідом між педагогом та здобувачем освіти. За цих умов класичні методи навчання потребують перегляду, вдосконалення або докорінного оновлення. Цифровізація освіти уможливлює інтенсифікацію освітнього процесу, підвищення швидкості та якості сприйняття, розуміння й засвоєння навчального матеріалу. Сучасний викладач має бути готовим до ефективного використання цифрових технологій не лише як інструменту передачі знань, а й як середовища формування професійної культури здобувачів освіти. Це вимагає від викладача не тільки технічної грамотності, а й постійного вдосконалення власних навичок цифрової комунікації та поведінки у мережі [7].

2. Сутність і основні принципи цифрового етикету

Цифровий етикет – це сукупність правил, норм і принципів поведінки під час взаємодії у цифровому середовищі. Його основна мета – забезпечення ефективної, коректної, безпечної та толерантної комунікації між користувачами інтернет-простору. Поняття цифрового етикету (нетикету) виникло разом із поширенням інтернету у 1990-х роках, проте сьогодні воно набуло якісно нового значення: якщо раніше йшлося переважно про норми спілкування на форумах і в електронній пошті, то в умовах масового онлайн-навчання цифровий етикет стає частиною педагогічної культури.

До основних принципів цифрового етикету в освітньому середовищі відносять:

– Повага до співрозмовника – визнання права кожного учасника комунікації на власну точку зору.

– Відповідальність – усвідомлення того, що будь-яке повідомлення в мережі несе певні соціальні та правові наслідки.

– Конструктивність – орієнтація на змістовний діалог, здатність коректно висловлювати незгоду та сприймати критику.

– Конфіденційність – дотримання меж приватності: неприпустимість розголошення персональних даних та матеріалів, призначених для обмеженого кола осіб.

– Своєчасність – дотримання розумних часових рамок у відповідях на повідомлення, своєчасне підключення до онлайн-занять.

– Грамотність – уважне ставлення до мовних норм, коректне написання повідомлень.

– Стриманість – контроль над емоційним тоном повідомлень .

В умовах дистанційного навчання цифровий етикет набуває особливого значення, оскільки переважна частина взаємодії між викладачем і студентами здійснюється через електронні освітні середовища, месенджери, онлайн-платформи та сервіси відеозв'язку. Цифрова комунікація стає основним засобом організації навчального процесу, що вимагає чіткого дотримання правил поведінки та культури спілкування [5].

Недотримання етичних норм у цифровому середовищі може негативно позначатися на якості освітнього процесу та міжособистісних стосунках між його учасниками. Саме тому формування цифрового етикету є важливою складовою професійної та комунікативної підготовки здобувачів освіти.

3. Культура онлайн-спілкування та специфіка цифрової комунікації

Однією з ключових складових цифрового етикету є культура онлайн-спілкування. Вона охоплює широкий спектр комунікативних ситуацій: листування електронною поштою, обмін повідомленнями в месенджерах та освітніх чатах, написання коментарів у системах управління навчанням (Moodle, Google Classroom тощо), а також спілкування на форумах і в соціальних мережах.

Цифрова комунікація суттєво відрізняється від безпосереднього спілкування. Відсутність інтонації, міміки та жестів нерідко призводить до неправильного тлумачення повідомлень. Те, що в живому діалозі сприймалося б як жарт або м'який докір, у текстовому повідомленні може виглядати грубо або зверхньо.

В умовах освітнього процесу особливого значення набувають такі аспекти культури онлайн-спілкування:

– Чіткість і лаконічність повідомлень.

– Дотримання реєстру мовлення. У взаємодії між студентом і викладачем необхідно дотримуватися офіційно-ділового стилю.

– Нейтральний емоційний тон. Навіть у ситуаціях незгоди чи конфлікту інтересів важливо зберігати стриманість.

– Коректне цитування. При відповіді на конкретне повідомлення у чаті слід чітко вказувати, до якої репліки відноситься відповідь, щоб уникнути плутанини.

– Своєчасність реакції. Відсутність відповіді протягом розумного часу (24–48 годин у навчальному контексті) може бути сприйнята як неповага або ігнорування.

4. Правила поведінки під час онлайн-занять і відеоконференцій

Онлайн-заняття у форматі відеоконференції (Zoom, Google Meet, Microsoft Teams тощо) є найбільш наближеним до традиційного заняття форматом дистанційного навчання і водночас вимагає найбільш чіткого дотримання правил цифрового етикету. Неналежна поведінка під час відеоконференції відволікає учасників, порушує навчальний процес і негативно впливає на загальний освітній клімат.Під час організації відеоконференцій і дистанційних занять важливими аспектами цифрового етикету є:

1. використовувати акаунти з реальним ім'ям та фотографією;
2. своєчасне підключення до заняття;
3. вмикання камери відповідно до вимог викладача;
4. вимкнення мікрофона під час виступу інших учасників;
5. дотримання охайного зовнішнього вигляду (онлайн-дрес-код);
6. усунення сторонніх шумів і відволікаючих факторів;
7. коректне використання чату та цифрових інструментів;
8. поважне ставлення до викладача та інших учасників освітнього процесу.

Дотримання цих правил сприяє створенню комфортного освітнього середовища, підвищує ефективність навчальної діяльності. [1; 5].

5. Етика електронного листування в освітньому процесі

Важливу роль у цифровій комунікації відіграє також етика електронного листування. Від правильного оформлення листа значною мірою залежить перше враження про його автора, а також швидкість і якість відповіді адресата. Культура електронного листування в академічному середовищі передбачає дотримання низки обов'язкових норм.

Тема листа повинна бути конкретною і інформативною: адресат має розуміти суть звернення ще до відкриття повідомлення .

Звертання та підпис є обов'язковими елементами офіційного листа. Наприкінці листа слід зазначити своє ім'я, прізвище, групу та дисципліну, щодо якої надсилається запит.

Структура і обсяг повідомлення мають відповідати змісту: лист повинен бути достатньо інформативним, але не надмірно довгим.

Час надсилання листа також має значення. Надсилати листи викладачу глибокої ночі або у вихідні дні без нагальної потреби є порушенням норм ділового етикету. Відповідь на листи, що надійшли у робочий час, очікується протягом одного-двох робочих днів; студентам, у свою чергу, рекомендується відповідати на листи викладача якомога оперативно [3].

6. Академічна доброчесність як складова цифрового етикету

Суттєвим аспектом цифрового етикету є дотримання академічної доброчесності в онлайн-навчанні.Академічна доброчесність в умовах онлайн-навчання набуває особливої актуальності, оскільки цифрове середовище одночасно спрощує доступ до інформації і збільшує спокусу до нечесної поведінки. Академічна доброчесність є не лише вимогою навчального закладу, а й невід'ємною складовою цифрового етикету – свідченням поваги до інтелектуальної праці інших людей та власної репутації.

Використання чужих матеріалів без посилань на джерела, списування під час дистанційного контролю знань або несанкціоноване поширення навчальних матеріалів суперечать етичним принципам освітнього середовища та негативно впливають на якість освіти [6]. Тому виховання відповідального ставлення до використання інформації є одним із пріоритетних завдань сучасної освіти.

7. Інформаційна безпека та захист персональних даних в онлайн-навчанні

Невід'ємним аспектом цифрового етикету є відповідальне ставлення до інформаційної безпеки та персональних даних. В умовах онлайн-навчання учасники освітнього процесу постійно обробляють і передають значні обсяги персональної та навчальної інформації. Недбале ставлення до цих даних може призводити до серйозних наслідків – від порушення приватності до юридичної відповідальності.

Основні правила цифрової безпеки в освітньому середовищі включають: використання надійних і унікальних паролів для доступу до навчальних платформ; нерозголошення посилань на приватні відеоконференції третім особам; обережність при переході за невідомими посиланнями.

Закладам освіти слід включати питання цифрової безпеки в програми навчання цифрового етикету, оскільки безпечна поведінка в мережі є не лише технічним, а й морально-етичним питанням: відповідальний користувач не лише захищає себе, а й піклується про безпеку інших учасників онлайн-спільноти [3; 4].

8. Психологічні особливості цифрової комунікації

Цифрова комунікація має низку психологічних особливостей, які безпосередньо впливають на якість онлайн-навчання і які викладач повинен усвідомлювати та враховувати у своїй практиці. Якщо в безпосередньому спілкуванні відбувається взаємодія на візуальному, аудіальному та кінестезичному рівнях, то в умовах цифрового простору кінестезична складова стає недоступною, а вплив невербальних засобів суттєво знижується.

Феномен «розгальмування в онлайн-середовищі» (online disinhibition effect), описаний психологом J. Suler, пояснює, чому люди нерідко поводяться в мережі більш агресивно або безцеремонно, ніж у реальному житті: відчуття анонімності, відсутність прямого зорового контакту та відтермінована реакція знімають частину соціальних обмежень. Усвідомлення цього явища допомагає як викладачам, так і студентам свідомо регулювати власну онлайн-поведінку.

Синдром «Zoom-втоми» – втомлюваність від тривалих відеоконференцій – є ще одним важливим психологічним явищем онлайн-навчання. Постійний зоровий контакт з екраном, необхідність утримувати увагу – все це підвищує рівень стресу учасників. Урахування цих факторів викладачем (розумна тривалість занять, паузи, різноманітність активностей) є частиною його цифрової педагогічної культури.

Для підтримки позитивного психологічного клімату в онлайн-середовищі викладачеві рекомендується: починати заняття з неформального «розігріву», що знімає напругу; використовувати позитивне підкріплення та зворотний зв'язок; уникати публічного осуду студентів у групових чатах; забезпечувати можливість анонімного зворотного зв'язку (наприклад, через онлайн-опитування). Побудова довірливого онлайн-середовища є одним із ключових завдань педагогічної майстерності в умовах дистанційного навчання [5].

9. Роль викладача у формуванні цифрового етикету студентів

Викладач відіграє ключову роль у формуванні цифрового етикету студентів. Ця роль реалізується одночасно у кількох вимірах: нормативному (встановлення чітких правил поведінки в онлайн-середовищі), моделюючому (демонстрація власного прикладу культури цифрової поведінки) та виховному (формування у студентів усвідомленого і відповідального ставлення до цифрової комунікації).

Формування цифрового етикету потребує систематичної роботи з боку закладів освіти та педагогічних працівників. Викладачі повинні не лише знайомити студентів із правилами онлайн-комунікації, а й особистим прикладом демонструвати культуру цифрової поведінки. Доцільним є впровадження спеціальних тренінгів, просвітницьких бесід, методичних

рекомендацій та освітніх програм, спрямованих на розвиток цифрової культури та навичок безпечної поведінки в інтернет-середовищі [2; 3].

Висновки

Отже, цифровий етикет є важливою складовою сучасного онлайн-навчання та ефективної комунікації між учасниками освітнього процесу. Дотримання правил поведінки в цифровому середовищі забезпечує комфортну взаємодію, підвищує якість дистанційної освіти та сприяє формуванню академічної культури. Систематичне впровадження норм цифрового етикету створює умови для розвитку відповідального ставлення до навчання, формує навички конструктивного діалогу та підвищує рівень довіри між викладачами й студентами.

Сучасна освіта потребує цілеспрямованої та систематичної роботи з формування навичок цифрового етикету серед студентів і викладачів. Це передбачає розроблення методичних рекомендацій, інтеграцію елементів цифрової культури в навчальні програми, проведення тренінгів і просвітницьких заходів, спрямованих на виховання відповідальної поведінки в онлайн-середовищі. Важливим завданням є також адаптація етичних норм до нових форм онлайн-взаємодії, що постійно змінюються під впливом технологічного прогресу.

Перспективи подальших досліджень пов'язані зі створенням комплексних методик формування цифрової культури, розробленням інноваційних освітніх практик, що враховують психологічні та соціальні особливості онлайн-комунікації, а також з визначенням критеріїв оцінювання рівня цифрової компетентності учасників освітнього процесу. У майбутньому цифровий етикет може стати не лише інструментом підтримки якісної дистанційної освіти, а й важливим чинником професійного становлення фахівців, здатних ефективно взаємодіяти в глобальному інформаційному просторі.

Література:

1. Биков В. Ю. Цифрова трансформація суспільства і розвиток комп'ютерно-технологічної платформи освіти і науки України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2019. Т. 69, № 1. С. 1–15.

2. Морзе Н. В., Кочарян А. Б. Цифрова компетентність учасників освітнього процесу. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2020. № 8. С. 1–12.

3. Овчарук О. В. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників у системі освіти України. Інформаційні технології і засоби навчання. 2021. Т. 82, № 2. С. 25–36.

4. Floridi L. The Ethics of Information. Oxford : Oxford University Press, 2013. 360 p.

5. Іванова І. В. Культура онлайн-комунікації в умовах дистанційного навчання. Педагогічні науки. 2022. № 78. С. 45–50.

6. Семеног О. М. Академічна доброчесність та цифровий етикет у сучасній освіті. Освітологічний дискурс. 2021. № 3 (34). С. 89–97.

7. Бахмат Н. В., Сторчова Т. В., Моцик Р. В., Мєлєкєсцева Н. В., Братиця Г. Г. Сучасні тенденції розвитку цифрової компетентності майбутніх учителів: європейський досвід. Академічні візії. 2023. Вип. 15.

References:

1. Bykov, V. Yu. (2019). Tsyfrova transformatsiia suspilstva i rozvytok komp'iuterno-tekhnolohichnoi platformy osvity i nauky Ukrainy [Digital transformation of society and development of the computer-technological platform of education and science of Ukraine]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools, 69(1), 1–15.

2. Morze, N. V., & Kocharyan, A. B. (2020). Tsyfrova kompetentnist uchasnykiv osvitnoho protsesu [Digital competence of participants in the educational process]. Vidkryte osvitnie e-seredovyshche suchasnoho universytetu – Open Educational E-Environment of Modern University, 8, 1–12.

3. Ovcharuk, O. V. (2021). Rozvytok tsyfrovoi kompetentnosti pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi osvity Ukrainy [Development of digital competence of pedagogical workers in the education system of Ukraine]. Informatsiini tekhnolohii i zasoby navchannia – Information Technologies and Learning Tools, 82(2), 25–36.

4. Floridi, L. (2013). The ethics of information. Oxford University Press.

5. Ivanova, I. V. (2022). Kultura onlain-komunikatsii v umovakh dystantsiinoho navchannia [Culture of online communication in the conditions of distance learning]. Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences, 78, 45–50.

6. Semenoh, O. M. (2021). Akademichna dobrochesnist ta tsyfrovyi etyket u suchasnii osviti [Academic integrity and digital etiquette in modern education]. Osvitolohichnyi dyskurs – Educational Discourse, 3(34), 89–97.

7. Bakhmat, N. V., Storchova, T. V., Motsyk, R. V., Melekestseva, N. V., & Bratytsia, H. H. (2023). Suchasni tendentsii rozvytku tsyfrovoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv: yevropeiskyi dosvid [Modern trends in the development of digital competence of future teachers: European experience]. Akademichni vizii – Academic Visions, 15.

Дата першого надходження статті до видання: 14.05.2026
Дата прийняття статті до друку після рецензування: 28.05.2026